

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра географії України та регіоналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
Мирослав ЗАЯЧУК
«01» вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Методика викладання
географічних дисциплін у вищій школі

Вид дисципліни (за компонентом ОП): обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Гідрологія

Спеціальність: 103 «Науки про Землю»

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

**Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаними
освітньо-професійними програмами: географічний**

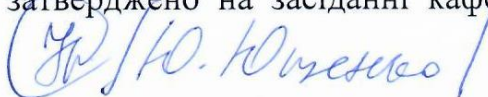
Мова навчання: українська

Чернівці 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Гідрологія», спеціальності: 103 Науки про Землю, галузі знань: 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №5 від 27 квітня 2022 р.).

Розробник: Паланичко Ольга Вікторівна - кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії України та регіоналістики

Погоджено з гарантом ОПП «Гідрологія» і затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

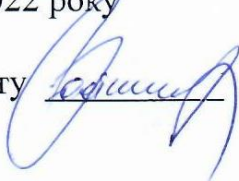

Протокол №14 від “01” вересня 2022 року

Завідувач кафедри Іван КОСТАЩУК

Схвалено методичною радою факультету

Протокол № 2 від “01” вересня 2022 року

Голова методичної ради факультету Микола ПАСІЧНИК

Пояснювальна записка

Вивчення педагогіки та методики викладання у вищих закладах освіти є важливою умовою формування загальної та педагогічної культури магістрів як фахівців вищого кваліфікаційного рівня, які в майбутньому поповнять склад науковців та викладацький корпус закладів вищої освіти. Дана дисципліна має ознайомити магістрів з методологічними, психолого-педагогічними та методичними основами організації навчального процесу у вищій школі.

1. Мета навчальної дисципліни: отримати базові знання структури вищої освіти в Україні у її порівнянні з національними системами вищої освіти у країнах Європи та основними принципами організації навчально-наукового процесу, основних нормативів діяльності закладів вищої освіти, структури і змісту галузевих стандартів вищої освіти України, навчальних планів освітніх рівнів, загальних питань методики проведення різних видів аудиторних навчальних занять, організації позааудиторної навчальної діяльності студентів, здійснення поточного та підсумкового контролю знань студентів, підготовки навчально-методичних та дидактичних матеріалів з фахових дисциплін.

2. Результати навчання

У процесі вивчення курсу студент повинен:

Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в науках про Землю. - ПРН 2.

Вміти спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань, у тому числі в міжнародному контексті, в глобальному інформаційному середовищі. - ПРН 3.

Уміти самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами. - ПРН 12.

Загальних:

ЗК 01. Здатність до адаптації і дії в новій ситуації.

ЗК 05. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахових:

ФК 01. Розуміння необхідності дотримання норм авторського і суміжних прав інтелектуальної власності; сприйняття державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- педагогічні, нормативно-правові засади методики викладання навчальних дисциплін;
- сутність та особливості процесу навчання у закладах вищої освіти, зміст вищої освіти, принципи, методи, форми організації навчального процесу, способи перевірки й оцінки знань та умінь студентів;
- основи навчально-методичної діяльності викладача ЗВО.

вміти:

- моделювати навчального процесу у межах викладання конкретної навчальної дисципліни;
- добирати і компонувати зміст інформації, яка подається студентам;
- проектувати діяльності студентів;
- організовувати різні види діяльності студентів;
- встановлювати педагогічно доцільні стосунки з суб'єктами навчального процесу;
- вести науково-методичну роботу, дослідно-експериментальні форми педагогічної діяльності;
- системний аналіз педагогічних явищ;
- постійно підвищувати свою педагогічну культуру; використовувати досягнення педагогічної науки і практики у власній діяльності.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1 (5)	1 (9)	5,0	150	30	30			90		іспит

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Загальні засади методики викладання географічних дисциплін у вищій школі. Система вищої освіти України					
Тема 1. Методика викладання географічних дисциплін в системі педагогічних наук. <i>Предмет і завдання навчальної дисципліни. Місце дисципліни у освітньо-професійній програмі підготовки фахівців освітнього рівня "магістр". Структура навчальної дисципліни. Навчально-методичне і інформаційне забезпечення навчальної дисципліни. Витоки походження «педагогіки» й етапи її розвитку. Педагогіка як наука та практика навчання і виховання людей різних вікових категорій.</i>	7	2	2			1
Тема 2. Структура системи вищої освіти в Україні та її правове регулювання. <i>Сучасна система вищої освіти в Україні та її особливості. Державна політика в галузі вищої освіти та концептуальні напрями її розвитку. Структура вищої освіти. Освітні рівні. Освітньо-кваліфікаційні рівні. Документи про вищу освіту. Закони України "Про освіту", "Про вищу освіту". "Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" та інші нормативні акти, що регулюють діяльність вищих навчальних закладів. Система стандартів вищої освіти в Україні.</i>	13	4	4			9
Тема 3. Заклади вищої освіти. <i>Управління вищим навчальним закладом. Мета, головні завдання діяльності та правовий статус вищого навчального закладу. Типи вищих навчальних закладів. Університет та його ідея. Національний заклад вищої освіти. Структурні підрозділи вищого навчального закладу.</i>	13	2	2			9
Тема 4. Загальні положення організації навчально-виховного процесу у ЗВО.	13	2	2			9

<i>Поняття, зміст та основні завдання навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Зміст та організація навчання за ступеневої системи вищої освіти. Учасники навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Форми навчання у вищих навчальних закладах. Форми організації навчального процесу у вищих навчальних закладах.</i>						
Тема 5. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача ЗВО. <i>Сутність професійно-педагогічної діяльності (соціономічна, виконавська метадіяльність). Педагогічна діяльність як цілісна, динамічна система. Основні компоненти психологічної структури педагогічної діяльності: гностичний, проєктувальний, конструктивний, організаційний, комунікативний. Функції викладача ЗВО. Характеристика компонентів праці викладача вищої школи: навчально-педагогічна діяльність, навчально-методична діяльність, організаційно-методична робота, науково-дослідна робота, виховна робота зі студентами.</i>	13	2	2			9
Тема 6. Студент як об'єкт-суб'єкт навчально-виховного процесу. <i>Вікові особливості студентської молоді. Характеристика розвитку психічних функцій у студентському віці. Механізми соціалізації особистості в період навчання у вищих закладах освіти. Особливості адаптації молоді у вищому навчальному закладі.</i>	15	2	2			9
Разом за ЗМ1	74	14	14			46
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Дидактико-методичні основи навчального процесу у ЗВО.					
Тема 1. Загально-дидактичні і конкретно-методичні аспекти взаємозв'язку дидактики та предметних методик. <i>Дидактика як галузь педагогічної науки, її об'єкт, предмет. Основні категорії дидактики. Становлення методики як самостійної педагогічної дисципліни. Об'єкт, предмет, завдання окремих методик. Методологічна функція дидактики стосовно методики. Теоретична і прикладна функції предметних методик.</i>	12	4	4			9
Тема 2. Основні форми організації навчання у ЗВО. <i>Методика підготовки і читання лекції із географічних та гідрологічних дисциплін. Поняття і види навчальних лекцій у навчально-методичній літературі. Роль лекції в навчальному процесі вищої школи: переваги та недоліки. Функції лекції. Види лекцій.</i>	14	2	4			9
Тема 3. Методика підготовки і проведення семінарського заняття. <i>Лабораторне, практичне, семінарське заняття як форми групових навчальних занять. Поняття, зміст та покликання семінарського заняття. Основні форми семінарських занять. Організація дискусії з визначеної теми як основне завдання</i>	12	2	2			9

<i>керівника семінарського заняття.</i>						
Тема 4. Методичні основи підготовки і проведення індивідуальних навчальних занять та позааудиторної (самостійної) навчальної діяльності студентів. <i>Індивідуалізація навчання як один з основних принципів Болонського освітнього процесу. Роль індивідуальних навчальних занять зі студентами в реалізації цього принципу. Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення індивідуальних навчальних занять. Методичні основи підготовки науково-педагогічного працівника до проведення індивідуального навчального заняття зі студентом.</i>	14	4	4			9
Тема 5. Методика контролю навчальної діяльності студентів. <i>Поняття та функції контролю навчальної діяльності студентів. Принципи організації, види та форми контролю в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Основні форми поточного контролю знань студентів.</i>	12	2	2			8
Тема 6. Методичні основи підготовки навчально-методичних та дидактичних матеріалів. <i>Типові види навчально-методичних матеріалів у вищій школі. Загальні методичні основи підготовки підручників з фахово орієнтованих дисциплін. Електронні підручники. Методичні вимоги до підготовки навчальних посібників. Методика підготовки навчальних і робочих навчальних програм з навчальних дисциплін фаху.</i>	12	2				
Разом за ЗМ 2	76	16	16			44
Усього годин	150	30	30			90

3.4. Тематика практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Структура та особливості процесу навчання у вищій школі.	4
2	Наукова організація праці викладача ЗВО.	2
3	Педагогічна майстерність	4
4	Методичні основи організації спілкування викладача зі студентами.	2
5	Методична підготовка педагога до реалізації методів навчання студентів у ЗВО.	4
6	Лекція у вищій школі: технологія і техніка підготовки і проведення	2
7	Методика підготовки та проведення практичних, лабораторних і семінарських занять із географічних та гідрологічних дисциплін.	4
8	Методика організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, науково-дослідної й індивідуальної роботи студентів у ЗВО.	2
9	Методика оцінювання знань, вмінь і навичок студентів у ЗВО.	2
10	Сучасні технології навчання у вищій школі	4
	Всього годин	30

Кожна практична робота оцінюється 2,5 бали. Максимальна кількість балів за практичні роботи з курсу – 25 балів.

3.6. Тематика індивідуальних завдань*

№ п/п	Назва теми
1.	Сучасні проблеми вищої освіти та шляхи їх вирішення
2.	Законодавство про вищу освіту України: загальна характеристика
3.	Основні напрямки реформування вищої освіти за законом «Про вищу освіту»
4.	Педагогічне навантаження викладача
5.	Основні види роботи викладача ЗВО.
6.	Державний стандарт освіти: необхідність і дійсність.
7.	Інклюзивне навчання у вищій школі
8.	Приватна вища освіта в Україні: стан та перспективи розвитку.
9.	Інтеграційні процеси у Європейському освітньому просторі.
10.	Сутність і зміст ступеневої освіти в Україні.
11.	Електронні підручники та посібники
12.	Internet-технології в освіті
13.	Професійно-методична компетентність викладача.
14.	Навчально-методичний комплекс дисципліни
15.	Опорний конспект лекцій, його структура та методичні підходи до написання
16.	Електронні навчальні матеріали та їх роль у навчальному процесі.
17.	Сучасна академічна лекція та її роль у навчальному процесі у вищій школі.
18.	Педагогічне спілкування на лекції, його особливості.
19.	Семінарське заняття в активній формі: особливості проведення.
20.	Структура та вимоги до практичних занять у вищій школі.
21.	Лабораторні роботи в системі підготовки гідрологів.
22.	Структура лабораторного заняття.
23.	Види та форми самостійної роботи студентів у вищій школі.
24.	Індивідуальна робота студентів, її специфіка, види, навчально-методичне забезпечення.
25.	Консультації у вищій школі.
26.	Нові інформаційні технології у сучасній системі вищої освіти.
27.	Сучасні технології навчання: загальна характеристика.
28.	Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.
29.	Ділова гра як форма активного навчання у вищій школі.
30.	Технологія дистанційного навчання.
31.	Групові методи інтерактивного навчання.
32.	Фронтальні методи інтерактивного навчання.
33.	Метод проектів: загальна характеристика.
34.	Педагогічна інновація у ЗВО
35.	Шляхи та особливості оновлення сучасної вищої освіти в Україні.
36.	Функції педагогічного контролю.
37.	Види педагогічного контролю знань студентів
38.	Тестовий контроль знань, його специфіка, методичні основи організації контролю знань.

* ІНДЗ до курсу студенти можуть обрати самостійно. Максимальна кількість балів за ІНДЗ – 10 балів, які враховуються як додаткові бали до заліку.

Вимоги до написання реферату:

– обсяг – 9-10 сторінок друкованого тексту,

- 1-ша сторінка – титульна;
- 2-га сторінка – зміст;
- 3-тя сторінка – вступ;
- 4-7-ма сторінки – виклад матеріалу;

5. 8-ма сторінка – висновки;
6. 9-та сторінка – список використаної літератури;
– посилання у тексті ([порядковий номер у списку літератури; сторінка, з якої процитовано])

Вимоги до написання доповіді:

1. 1-2 сторінки друкованого тексту;
2. наявність постановки проблеми та висновків.

3.7. Самостійна робота студента

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Загальні засади методики викладання географічних дисциплін у вищій школі. Система вищої освіти України.	
1.	Охарактеризувати систему вищої освіти країни світу (на вибір) /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
2.	Вища освіта ХХІ століття очима студентів 2 бали есе	3
3.	Вища освіта України: проблеми та перспективи. бесіда	3
4.	Проблеми оновлення змісту освіти у вищій школі України. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
5.	Сучасні проблеми вищої освіти та шляхи їх вирішення /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
6.	Нормативно-правові засади вищої освіти в Україні та методики викладання дисциплін за фахом /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
7.	Реалізація принципів навчання у вищій школі з урахуванням специфіки навчальної дисципліни. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
8.	Методичні основи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
9.	Індивідуальність викладача і педагогічні технології. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
10.	Методичні основи завоювання уваги студентів в навчальному процесі. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
11.	Дидактична адаптація студентів-першокурсників: методичний аспект /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
12.	Методичні основи формування критичного стилю мислення студентів /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
	Змістовий модуль 2. Дидактико-методичні основи навчального процесу у ЗВО.	
13.	Методи навчання як складова предмета методики викладання навчальної дисципліни за фахом /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
14.	Виховна функція методів навчання студентів ЗВО /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
15.	Урахування профілю підготовки фахівців у різних формах контролю знань студентів. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
16.	Методичні основи реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні студентів ЗВО /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
17.	Інтерактивні методи навчання у професійній підготовці фахівців /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3

18.	Сучасна академічна лекція та її роль у навчальному процесі у вищій школі. /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
19.	Сучасні проблеми лекційного викладання /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
20.	Техніка читання лекцій: основні складові /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
21.	Семінарське заняття в активній формі: особливості проведення /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
22.	Структура та вимоги до практичних занять у вищій школі /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
23.	Структура лабораторного заняття /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
24.	Педагогічне спілкування на лекції, його особливості /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
25.	Характеристика технологій навчання в межах предметної методики (за фахом) /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
26.	Методика проведення ділових ігор в навчальному процесі вищої школи /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
27.	Методичні основи формування у студентів потреби в самоосвіті /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
28.	Методичні вимоги щодо використання засобів наочності у навчальному процесі /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
29.	Методичні вимоги до формування у студентів умінь і навичок роботи з науковою книгою /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
30.	Сучасні технології та методи навчання у вищій школі /2 бали / доповідь, презентація, реферат (на вибір)	3
	Всього годин	90

Завдання самостійної роботи є обов'язковими. Проте здобувач має обрати 6 завдань із першого модуля і 6 із другого. Максимальна кількість балів за самостійну роботу 24 бали.

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (іспиту).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає 60: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 балів. Із них Модуль-контроль 1 і 2 по 5 балів (тестування) – всього 10 балів. Практичні роботи по 2,5 бали (всього 25 балів) і самостійна робота 24 бали. Усне опитування – 1 бал.

Студент, який набрав протягом вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів, він не допускається до складання іспиту.

Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (довідки, реферати, презентації, статті, участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково 10 балів, які також підсумовуються до загальної оцінки.

Відповідно до вимог Болонської угоди прийнято національну шкалу визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка: національна та ECTS	Критерії оцінювання
90-100	Відмінно A	Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
80-89	Добре B	Студент повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
70-79	Добре C	Студенту розкрив теоретичні питання, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
60-69	Задовільно D	Студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння матеріалу.
50-59	Задовільно E	Студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі.
35-49	Незадовільно FX	Студенту не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.
0-34	Незадовільно F	Студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

Відвідування занять із курсу «Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі» є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком.

Практичні роботи та самостійні завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин.

Списування під час самостійних робіт або тестування заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн занять, онлайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекцій та практичних занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів (іспит)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

5. Засоби оцінювання

Засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання під час вивчення курсу Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі є:

- практичні роботи;
- тести;
- доповіді, реферати (презентації);
- есе (творчі роботи);
- усні відповіді та дискусії;
- конспекти лекцій.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

У процесі вивчення дисципліни «Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі» перевірка якості знань студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних занять, самостійної роботи у формі усного та письмового (тестування, практична робота, термінологічний диктант) опитування здобувачів. Метою поточного контролю є перевірка рівня засвоєних знань та підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру у формі іспиту з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Перелік контрольних питань

1. Предмет і завдання навчальної дисципліни. Місце дисципліни у освітньо-професійній програмі підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр".
2. Структура навчальної дисципліни. Навчально-методичне і інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.
3. Порядок організації навчального процесу і контролю знань студентів з дисципліни за кредитно-модульною системою.
4. Структура системи вищої освіти в Україні.
5. Сучасна система вищої освіти в Україні та її особливості.
6. Державна політика в галузі вищої освіти та концептуальні напрями її розвитку.
7. Структура вищої освіти. Освітні рівні.
8. Освітньо-кваліфікаційні рівні.
9. Документи про вищу освіту.
10. Болонський освітній процес, його суть та історія розвитку.
11. Основні принципи Болонського процесу.

12. Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих навчальних закладах.
13. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS).
14. Інтеграція України в європейський освітній простір.
15. Правове регулювання вищої освіти в Україні.
16. Закон України "Про вищу освіту".
17. "Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" та інші нормативні акти, що регулюють діяльність вищих навчальних закладів.
18. Система стандартів вищої освіти в Україні.
19. Державні стандарти вищої освіти.
20. Галузеві стандарти вищої освіти.
21. Стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів.
22. Зміст, структура та особливості стандартів вищої освіти з напрямку «Гідрометеорологія» і спеціальності галузі знань "Гідрологія".
23. Ліцензування освітньої діяльності та її основні нормативи.
24. Акредитація напрямів, спеціальностей та вищих навчальних закладів, її критерії і рівні.
25. Атестація (повторна акредитація) напрямів, спеціальностей і вищих навчальних закладів.
26. Загальні нормативи діяльності вищих навчальних закладів.
27. Вищі навчальні заклади.
28. Управління вищим навчальним закладом
29. Мета, головні завдання діяльності та правовий статус вищого навчального закладу.
30. Типи вищих навчальних закладів.
31. Університет та його ідея.
32. Національний вищий навчальний заклад.
33. Структурні підрозділи вищого навчального закладу.
34. Забезпечення державою діяльності вищого навчального закладу.
35. Система управління в галузі вищої освіти в Україні.
36. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти і науки (Міністерство освіти і науки України) та його функції.
37. Департамент наукової діяльності та ліцензування, Акредитаційна комісія МОНУ та їхні повноваження.
38. Структура управління вищим навчальним закладом.
39. Керівник вищого навчального закладу.
40. Керівник навчально-наукового підрозділу (факультету, інституту).
41. Вчені ради.
42. Наглядова рада.
43. Робочі та дорадчі органи.
44. Органи громадського самоврядування.
45. Студентське самоврядування.
46. Загальні положення організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.
47. Поняття, зміст та основні завдання навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.
48. Зміст та організація навчання за ступеневої системи вищої освіти.
49. Учасники навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.
50. Форми навчання у вищих навчальних закладах.
51. Форми організації навчального процесу у вищих навчальних закладах.
52. Прийом на навчання до вищого навчального закладу.

53. Відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах.
54. Основні посади науково-педагогічних працівників.
55. Права та обов'язки науково-педагогічних працівників.
56. Робочий час та організація роботи науково-педагогічного працівника.
57. Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах.
58. Права та обов'язки осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах.
59. Нормативно-правова база навчального процесу у вищому навчальному закладі.
60. Матеріально-технічне, науково-методичне, інформаційне та кадрове забезпечення навчального процесу.
61. Типові нормативи матеріально-технічного забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах.
62. Науково-методичне та інформаційне забезпечення навчального процесу.
63. Основні нормативи кадрового забезпечення навчального процесу у вищій школі.
64. Основні форми аудиторних навчальних занять.
65. Методика підготовки і читання лекції.
66. Поняття і види навчальних лекцій у навчально-методичній літературі.
67. Покликання лекції.
68. Роль лекції в організації навчальної діяльності студентів.
69. Загальні методичні основи підготовки і читання лекції.
70. Особливості методики читання лекцій з професійно орієнтованих дисциплін освітньо-професійних програм напряму «Гідрометеорологія» і спеціальностей галузі знань "Гідрологія".
71. Діалог лектора з аудиторією як основна умова досягнення мети лекції.
72. Змістові і методичні засоби забезпечення діалогу.
73. Методичні основи застосування технічних засобів навчання в лекції.
74. Методика підготовки і проведення семінарського заняття.
75. Лабораторне, практичне, семінарське заняття як форми групових навчальних занять.
76. Поняття, зміст та покликання семінарського заняття.
77. Основні форми семінарських занять.
78. Організація дискусії з визначеної теми як основне завдання керівника семінарського заняття.
79. Особливості методики проведення семінарського заняття за умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
80. Методика підготовки науково-педагогічного працівника до семінарського заняття.
81. Складання плану-проспекту семінарського заняття.
82. Методичні основи проведення семінарського заняття.
83. Особливості методики і форм проведення семінарських занять з професійно орієнтованих дисциплін освітньо-професійних програм напряму «Гідрометеорологія» і спеціальності галузі знань "Гідрологія".
84. Основи методики застосування технічних засобів навчання на семінарських заняттях.
85. Методичні основи підготовки і проведення індивідуальних навчальних занять зі студентами
86. Індивідуалізація навчання як один з основних принципів Болонського освітнього процесу.
87. Роль індивідуальних навчальних занять зі студентами в реалізації цього принципу.
88. Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення індивідуальних навчальних занять.

89. Методичні основи підготовки науково-педагогічного працівника до проведення індивідуального навчального заняття зі студентом.
90. Основи методики проведення індивідуальних навчальних занять зі студентами.
91. Врахування специфіки напряму, спеціальності, навчальної дисципліни і теми при проведенні індивідуального заняття.
92. Застосування дистанційних форм спілкування зі студентами при організації і проведенні індивідуальних навчальних занять.
93. Методика організації позааудиторної (самостійної) навчальної діяльності студентів
94. Позааудиторна (самостійна) робота у загальній структурі навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі.
95. Загальні методичні основи підготовки і формулювання індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів.
96. Врахування специфіки напряму, спеціальності, навчальної дисципліни і теми (блоку тем).
97. Інформаційне забезпечення самостійної навчальної діяльності студентів.
98. Методичні основи організації звітності студентів про виконання індивідуальних завдань самостійної роботи.
99. Використання засобів дистанційного спілкування зі студентами при організації позааудиторної (самостійно) навчальної діяльності.
100. Методичні основи організації практики студентів.
101. Методика контролю навчальної діяльності студентів
102. Поняття та функції контролю навчальної діяльності студентів.
103. Принципи організації, види та форми контролю в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
104. Основні форми поточного контролю знань студентів.
105. Методичні основи та принципи здійснення модульного контролю навчальної діяльності.
106. Семестровий екзамен в умовах модульно-рейтингової системи організації навчального процесу.
107. Методичні основи проведення семестрових екзаменів.
108. Особливості методики оцінювання знань студентів з професійно орієнтованих дисциплін освітньо-професійних програм напряму та спеціальності галузі знань "Гідрологія".
109. Оцінювання знань студентів за європейською шкалою кредитно-трансферної системи ECTS.
110. Семестровий залік в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
111. Методичні основи проведення семестрового заліку.
112. Державна атестація, як вид підсумкового контролю навчальної діяльності студентів, та її форми.
113. Мета і суть державної атестації та нормативні вимоги до неї.
114. Загальні методичні основи підготовки і проведення державних іспитів та захисту дипломних робіт.
115. Методичні основи підготовки навчально-методичних та дидактичних матеріалів.
116. Типові види навчально-методичних матеріалів у вищій школі.
117. Загальні методичні основи підготовки підручників з фахово орієнтованих дисциплін.
118. Електронні підручники.
119. Методичні вимоги до підготовки навчальних посібників.
120. Методика підготовки навчальних і робочих навчальних програм з навчальних дисциплін фаху.

121. Підготовка методичних порад, тестових завдань та інших навчально-методичних і дидактичних матеріалів.

122. Загальні питання методики підготовки мультимедійних навчально-методичних матеріалів для організації самостійної навчальної діяльності студентів.

7. Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
2. Діалектика вищої освіти: трансформація від декларації до реалізації: навч. посібник. Головка В.О., Гримблат С.О., Барановський Д.І. та ін. Харків : Еспала, 2009. 304 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
4. Вища освіта і Болонський процес: навч. посібник. Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Данчук В.Д. Київ : Знання України, 2006. 440 с.
5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. Київ : МОН, 2004. 200 с.
6. Іванчук М., Федірчик Т. Акмеологічні засади професійного розвитку викладача вищої школи. Чернівці : Родовід, 2019. 220 с.
7. Забезпечення якості вищої освіти актуальна проблема світового освітнього простору. Іванчук М.Г., Федірчик Т.Д., Романюк С.З., Прокоп І.С. та ін. *Розвиток системи неперервної освіти в контексті суспільних трансформацій ХХІ століття*: колект. монографія / за ред. Іванчук М.Г. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2016. 400 с.
8. Кремень В.Г. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. Київ : МОН, 2003. 386 с.
9. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Вид. 2, стереотип. Київ : Знання, 2011. 486 с.
10. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Семенова А.В. та ін. / за ред. З.Н. Курлянд. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2005. 399 с.
11. Мороз І.В. Кредитно-модульна система організації навчального процесу: Довідник для студентів. Київ: Освіта України, 2006. 90 с.
12. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
13. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
14. П'ятницька В., Позднякова І. Основи наукових досліджень у вищій школі. Київ: Центр навч. літ-ри, 2003. 116 с.
15. Перспективні освітні технології: науково-методичний посібник / за ред. Т.С.Сазоненко. Київ : Гопак, 2000. 560 с.
16. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : навч. посібник для магістрантів і аспірантів. Київ : ТОВ "Філ-студія", 2006. 320 с.
17. Резван О. Методика викладання у вищій школі. Харків, ХНАДУ: «Міськдрук», 2012. 152 с.
18. Салов В.О. Основи педагогіки вищої школи : навч. посібник. Дніпропетровськ : Вид-во Національної гірничої академії, 2003. 183 с.
19. Основи психології і педагогіки. Семенова А.В., Гурін Р.С., Осипова Т.Ю. та ін. : навч. посібник. Вид. 2-ге. / за ред. А.В. Семенової. Київ : Знання, 2007. 341 с.
20. Слєпкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ : НПУ, 2005. 239 с.

21. Вища освіта України і Болонський процес.: навч. посібник. Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук та ін. / за ред. В.Г.Кременя: Київ: Освіта України, 2004.- 388 с.
22. Сучасні системи вищої освіти їх порівняння для України. Київ : Видавничий дім «КМ Akademia», 1997. 288 с.
23. Туркот Т. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
24. Організація самостійної роботи студентів. Ушкаренко В.О., Смолієнко Н.Д., Осадчук І.В., Виноградова Т.І. Херсон : Айлант, 2005. 96 с.
25. Федірчик Т. Теоретико-практичні аспекти управління розвитком педагогічного професіоналізму викладача вищої школи в системі діяльності класичного університету. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2017. № 1. С.73 - 80.
26. Федірчик Т., Нікула Н. Система формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх викладачів вищої школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. №10. С. 226 - 237.
27. Федірчик Т., Олійник М., Тимчук Л. Науково-методичний центр університету в системі забезпечення якості професійного розвитку викладачів. *Наука і освіта*. 2018. №4. С. 5 - 16.
28. Федірчик Т.Д. Професійно-особистісні якості викладача вищої школи як основа його етичної компетентності. *Virtus: Scientific Journal*, October, issue 17, 2017. С. 168 - 172.
29. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 351 с.
30. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. 240 с.
31. Якса Н. Основи педагогічних знань : навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 357 с.

Документальні джерела

1. Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL : https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAYkF_Cep1-k98GPc9E8KznQ/view
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
3. Закон України «Про вищу освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Закон України «Про освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Збірник нормативних документів щодо Болонського процесу /Укладачі: К.М. Левківський, З.І. Логвин, Н.Л. Губерська. Київ : ПІЗО, 2008. 166 с.
6. Нормативно-правове регулювання та методичне забезпечення організації освітнього процесу в університеті. URL : <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/scienc/02%20osvitniad/02>
7. Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. URL : https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view
8. Положення про засади безконфліктних комунікацій та врегулювання спорів учасників освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. URL : <https://drive.google.com/file/d/1ummJlYeGbcMCAb9ItG0nH1sLOK2e6jVj/view>
9. Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL : https://drive.google.com/file/d/1opL_rGqQxGOytwv1lkoQUAKdjKInQeK6/view

10. Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. URL : https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view
 11. Правила внутрішнього розпорядку Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL : <https://drive.google.com/file/d/0B1PzclSOKFQnZzl5alNOMzRxY3N2dGV2b2Y2SFN1Uk5YMTIJ/view?resourcekey=0-LTsp86siLK9yW7XU6G14Ug>
 12. Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах: Постанова Кабінету Міністрів України № 978 від 9 серпня 2002 р. // *Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання*. Київ : НВПП „Форум”, 2003. С.344-348.
 13. Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти: Постанова Кабінету Міністрів України № 1074 від 05.09.96 р. *Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання*. Київ : НВПП „Форум”, 2003. С.99-118.
 14. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти України № 161 від 02.06.93 р. *Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання*. Київ : НВПП „Форум”, 2003. С.413-432.
 15. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України № 65 від 20.01.98 р. *Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання*. Київ : НВПП „Форум”, 2003. С.153 - 159.
- Додаткова:**
1. Аузіна А.О., Голуб Г.Г., Возна А.М. Система комплексної діагностики знань студента. Львів, 2002. 38 с.
 2. Березівська Т.С. Педагогічні умови ефективності семінарських занять (у вузі). *Вісник ЧДУ. Педагогічні науки*. 2002. Вип. 41. С. 9 - 14.
 3. Буркова Л. Технології в освіті. *Рідна школа*. лютий. 2001. С. 18 - 19.
 4. Бутенко В.Г. Шляхи удосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ*. Вип. 2 (7). Херсон, 2012. С. 289 – 293.
 5. Великий тлумачний словник сучасної української мови /Уклад. і гол. ред. В.Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
 6. Власенко О.О. Педагогічна діяльність викладача вищої школи: теоретичний аспект. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 3 (47). С. 73 – 78.
 7. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
 8. Дубасенюк О.А Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 444 с.
 9. Дудікова Л.В. Науково-дослідницька діяльність студентів як складова індивідуалізації навчального процесу. *Педагогічний альманах*. 2012. Вип. 16. С. 126 - 130.
 10. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с.
 11. Коваленко О.Є. Проблеми методичної підготовки викладачів спеціальних дисциплін. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 4. С. 173 - 176.
 12. Козак Л.В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. *Освітологічний дискурс*, 2014. № 1 (5). С. 95 - 104.
 13. Кушнір В., Кушнір Г., Рожкова Н. Інноваційність освіти як дидактичний принцип. *Рідна школа*. 2012. № 6 (990). С. 3 – 8.
 14. Кушніренко Н.М., Удалова В. К. Наукова обробка документів: підручн. Київ : Вікар, 2003. 320 с.
 15. Лекції з педагогіки вищої школи: навчальний посібник / за ред. В.І. Лозової. Харків : «ОВС», 2006. 496 с.
 16. Лігум Ю.С. Якість освіти і новітні технології навчання в контексті інтеграції в європейський освітній простір. *Педагогіка і психологія*. 2011. № 2. С. 22 - 27.

17. Лозниця В. Форми організації навчання у вищій школі. *Психологія і педагогіка*. Київ : 2000. С. 280 - 298.
18. Мирошник О., Тарасевич Н. Педагогічна майстерність: теорія і практика професійного становлення майбутнього вчителя. *Витоки педагогічної майстерності*. 2012. Вип. 9. С. 136 - 140.
21. Ягодзінський А.Й., Муромцева А.О., Іванова Л.В. Оцінка знань студентів та якості підготовки фахівців (методичні та методологічні аспекти) : навч. посіб. Київ :ІЗМН, 1997. 216 с.
22. Половенко О.В., Постельняк А.І. Управління розвитком творчого потенціалу педагога. *Методист*. 2012. № 1 2 (73 – 74). С. 1 - 28.
23. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2004. 48 с.
24. Попова Г.В. Тренінг як засіб підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів ВНЗ. *Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 2. С. 90–94.
25. Прокопів Л.М. Інформаційні технології в педагогіці: методичні рекомендації до самостійної роботи. Івано-Франківськ, 2013. 60 с.
26. Рогальська Н.В. Педагогічний супровід наукової діяльності студентів Умань : ВЦ «Софія», 2007. 102 с.
27. Ромащенко І. Науково-дослідницька діяльність студентів як засіб забезпечення якості освіти. *Молодь і ринок*. 2014. № 6 (113). С. 18–21.
28. Семигіна Т. Словник із соціальної політики. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2005. 253 с.
29. Сергієнко С., Прус В. Основи організації та перспективи розвитку студентської науки. *Вища школа*. 2007. № 4. С. 35–39.
30. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.
31. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 127 с.
32. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі. К.: Тансоа, 2006. 88 с.
34. Соколова І.В. Технологія організації методичної роботи у вищому закладі освіти. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті*. К.: ВІПОЛ, 2001. С. 440 457.
36. Степанець І.О. Історична ретроспектива організації та змісту й загальні основи науково-дослідницької діяльності в системі вищої педагогічної освіти. *Збірник наукових праць*. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. Вип. XXV. С. 155–163.
37. Стеценко В.В. Організація практичної підготовки студентів у магістратурі. *Нові технології навчання : науково-методичний збірник*. Київ : Науково-методичний центр вищої освіти, 2004. Вип. 37. С. 37–43.
38. Сущенко Л.О. Методика формування дослідницьких умінь майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки: результати дослідження. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2013. № 4 (30). С. 301–309.
39. Тевлін Б. Актуалізація і розвиток потенціалу педагогічних працівників. *Школа*. 2007. № 1. С. 17-22.
40. Хрипков Є.М. Управління навчальним закладом. Київ : Знання, 2006. 365 с.
41. Цехмістрова Г.С. Методологічне обґрунтування проведення семінарських занять у вищих навчальних закладах. *Проблеми освіти*. К., 2001. Вип. 24. С. 14–25.
42. Швець Є.Я., Швець Д.Є. Організація поточного і підсумкового контролю знань студентів при модульнорейтинговій технології навчання *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2010. Вип. 42. С. 227–235.

8. Інформаційні ресурси

Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
 Бібліотеки, інтернет, електронні книги.